

**VÅRT STOCKHOLM
KAN BÄTTRE**

EN STORSTAD

FÖR ALLA

Stockholms Socialdemokraters stadsbyggnadsprogram

VI SKA BYGGA EN STORSTAD FÖR ALLA

INLEDNING

Stadsbyggnadsprogrammet redogör för socialdemokratiska stadsbyggnadspolitiska principer i Stockholm i början av 2020-talet. Stadsbyggnadspolitikens minsta beståndsdel är bostaden, men staden är så mycket mer – livet mellan husen, förskolan i bottenvåningen, affären runt hörnet, grönområdet i närheten och industriområdet i utkanten.

Stockholm är våra drömmars stad. En stad för den som är åtta och den som är åttio. Här finns fantastiska möjligheter till möten, utbildning, arbete och att leva sitt liv till fullo. Samtidigt finns stora klyftor mellan rik och fattig. Det senare avspeglas inte minst i bostadsfrågan är en utveckling vi måste vända. Och det gör vi bara tillsammans.

Stockholm är Sveriges huvudstad och ekonomiska motor. År 2040 förväntas vi vara 1,3 miljoner invånare i Stockholm, en ökning med 30 procent jämfört med i dag. Vi socialdemokrater vill att staden ska vara klimatneutral 2035. Utsläppen ska ha minskat till netto-noll inom alla sektorer. Stadsbyggandepolitiken ska möjliggöra den utvecklingen.

Staden växer i alla delar men det är framför allt i Söderort och Västerort som det nya Stockholm kommer att byggas. Det innebär både en möjlighet och en utmaning. Fler bostäder gör att vi kan utveckla områden och tillföra nya kvaliteter. Samtidigt måste stadens tillväxt vara hållbar och klimataspekten genomgående i allt vi gör.

Utsatta kvinnor som behöver ett nytt eget boende måste få det inom rimlig tid, särskilt kvinnor som har barn. Därför behöver bostadsförmedlingar ha ett särskilt uppdrag som tillgodoser det behovet.

I programmet Framtidsstaden, som Socialdemokraterna i Stockholm antog 2016, har vi tre perspektiv på det framtida Stockholm:

- Vi vill modernisera staden. Stockholm ska vara en hållbar, modern, dynamisk och spännande storstad.
- Vi bejakar utveckling och förändring. Stockholm ska vara en stad som ger utrymme för tid, frihet och livskvalitet. Staden är till för människorna, inte tvärtom. Individens frihet kräver fungerande gemensamma lösningar. Att leva i en storstad är att leva tillsammans.
- Vi vill ha en stad med jämlikhet och sammanhållning.

Dessa perspektiv har också legat till grund för vårt arbete med detta program.

Bostadsförsörjningsprogrammet som Socialdemokraterna i Stockholm antog 2014 var en gedigen genomgång av var vi skulle bygga och efter vilka principer. Till skillnad från det programmet har vi i detta inte valt att peka ut särskilda platser att bygga på. Däremot har vi inspirerats av programmets positiva grundinställning till att det går att bygga i staden.

Programmet slår fast tre strategier för att nå den övergripande visionen om En storstad för alla. De ställningstaganden som görs ska styra den inriktning efter vilken våra förtroendevalda arbetar. För dessa förtroendevalda kan programmet fungera som en guide, något att mäta mot, när de ska fatta olika beslut. Om inte ett förslag leder till en mer jämlik och hållbar stad, en 15-minutersstad och en stad som är mer levande så bidrar förslaget sannolikt inte till vår vision av en storstad för alla.

Utöver de förtroendevalda så hoppas vi också att de partimedlemmar eller stockholmare som har ett särskilt intresse för stadsbyggnadsfrågor ska hitta inspiration och kunskap om den socialdemokratiska politiken. De ska hitta våra svar på var deras barn ska bo, varför vi argumenterar för 15-minutersstaden och hur vi på ett bättre sätt ska kunna hålla ihop den här stan – samt en hel del annat.

Ett strategiprogram fastställer visionen och kan peka ut riktningen. Ett strategiprogram kan inte innehålla svaret på alla frågor. Strategin behöver därför sedan brytas ned i handling och i aktiviteter. Det arbetet behöver ta vid när detta program är antaget.

VAD ÄR EN STORSTAD FÖR ALLA?

Programmet slår fast tre strategier för att nå den övergripande visionen om En storstad för alla. De ställningstaganden som görs ska styra den inriktning efter vilken våra förtroendevalda arbetar. Vi vill arbeta för:

- En jämlik och hållbar stad
- En 15-minuterstad
- En levande stad

EN JÄMLIK OCH HÅLLBAR STAD

I den jämlika staden spelar det inte någon roll vem du är, var du kom ifrån eller vad du jobbar med. Du ställer upp för staden efter bästa förmåga och du kan lita på att staden finns där för dig. Både i dag och imorgon. Staden, och vår stadsbyggnadspolitik, ska vara ekonomiskt, socialt, miljömässigt och klimatmässigt hållbar: i alla dessa avseenden måste stadsutvecklingen tillfredsställa dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov. När man bygger nya bostadsområden ska ett barnperspektiv beaktas.

För att bygga den stad vi vill behövs en social bostadspolitik som utmanar marknadskrafterna. En socialt hållbar bostadsförsörjning handlar om att använda bostadspolitiska verktyg på ett sätt som ger hushåll möjlighet att kunna skaffa en bostad som svarar mot deras behov samtidigt som boendesegregationen motverkas och förutsättningarna för jämlika uppväxt- och levnadsvillkor förbättras. Vi behöver en stark hyresgäströrelse. Den är en viktig del i den demokratiska infrastrukturen och deras position är central för att säkerställa hyresgästernas ställning. För att bygga den stad vi vill behövs en social bostadspolitik som utmanar marknadskrafterna. De bostadspolitiska verktygen, såsom planmonopolet, markanvisningspolitiken och allmännyttan ska därför användas så att stockholmarna kan skaffa en klimatsmart bostad som svarar mot var och ens behov och till rimlig kostnad i fler delar av staden. Samtidigt motverkas boendesegregationen och förutsättningarna för uppväxt- och levnadsvillkor förbättras. Att vi når våra miljö- och klimatpolitiska mål är även en förutsättning för att den rättvisa tillgången ska komma alla till del även i framtiden.

I dag är mycket av stadens utbud fördelat ojämnt. Den jämlika staden kräver en rättvis tillgång till offentlig service, rekreation, idrottsanläggningar och kultur. En framgångsfaktor har varit förmågan att göra detta i tätt samarbete med lokala intressenter.

Vi vill se en kartläggning av barriärer, såväl fysiska som sociala, som kan byggas bort så att människor möts eller får nytta av stadens möjligheter. Det gäller såväl inom staden som mellan Stockholm och kranskommunerna.

Som en förebild i detta arbete ser vi den så kallade 15-minutersstaden. Begreppet knyts ofta till Paris vision om att skapa självförsörjande stadsdelar, men även andra storstäder som Ottawa, Barcelona och Milano jobbar med liknande koncept. Gemensamt kan sägas vara att det mesta av våra vardagsbehov, rekreation och grönska ska finnas inom 15 minuters gång- eller cykelavstånd från boendet. Detta gäller vare sig det är arbetsplatser, förskolor och skolor, vårdcentraler, bibliotek, restauranger eller parkområden och parklekar. Om ett område exempelvis saknar bibliotek inom en kvarts avstånd ska staden se till att det finns i närheten.

På många sätt påminner 15-minutersstaden om den klassiska svenska ABC-staden. En viktig skillnad ligger i att den inte förutsätter ABC-stadens funktionsseparering och att 15-minutersstaden har ett starkare fokus på stadsmiljö och offentliga gröna platser. Framför allt är 15-minutersstaden ett koncept som väl kompletterar våra klimatpolitiska mål och minskandet av fossila persontransporter i staden. På så sätt är också 15-minutersstaden en hållbarhetsvision.

15-minutersstaden innehåller visionen om mötesplatser och samlingslokaler i varje stadsdel. Demokrati-, folk- och idrottsrörelserna ska ha tillgång till mötesplatser.

Därför måste tillgängligheten till lokaler för civilsamhället kartläggas. Saknas samlingslokaler ska det kompenseras för i planarbetet eller i andra strategiska processer. Samma sak gäller utrymme för kultur i närområdet eller oväntade inslag i gaturummet som skapar en spännande livsmiljö. En viktig aspekt är att se över hur lokaler kan användas för flera ändamål. 15-minutersstaden borgar därmed för den sociala bostadspolitik.

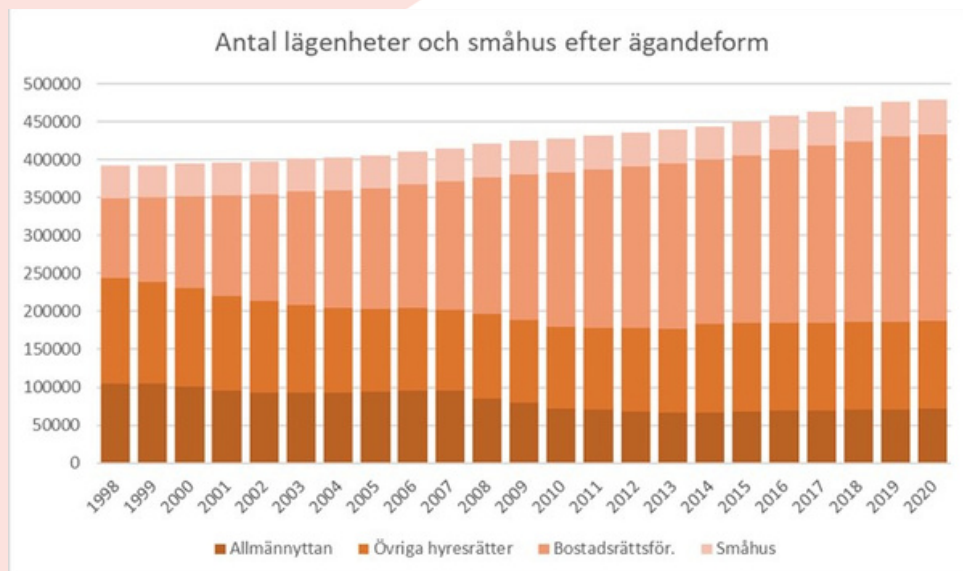

Exempel: Vi ser att området vid Bromma flygplats ska planeras som en 15-minutersstad när det omvandlas till ny stadsdel. (Foto: Mitti)

Möjligheten att välja stadsdel krymper alltmer, i takt med att hyresbostäderna blivit färre medan andelen bostadsrätter ökat kraftigt. Utvecklingen har förstärkt trenden att grupper med lägre inkomster och sysselsättningsnivåer koncentreras till hyresrättsområden i ytterstadsdelar medan mer resursstarka grupper bosätter sig i innerstaden och andra attraktiva stadsdelar, i framför allt bostadsrätter och småhus. Vi ser även hur internationella fastighetsjättar, men även svenska fastighetsägare, köper hyresrättsbestånd och renoverar dem. Det skapar hyreshöjningar, ibland så kallade *renovräkningar*, som tvingar bort mindre resursstarka hyresgäster. Sådant får inte ske i en jämlik och hållbar stad.

En effekt av segregationen är att individer med olika bakgrund i allt mindre omfattning möter varandra. Utvecklingen förstärker stigmatiseringen av områden och grupper samt leder till ett resursslöseri då människors livschanser begränsas. Segregation har ingen plats i en jämlik och hållbar stad.

Genom utförsäljningar och ombildningar har Stockholms stad förlorat viktiga verktyg för en social bostadspolitik och för en blandad stad. Det har också påskyndat utvecklingen mot bostaden som en handelsvara i stället för en social rättighet. Efter valet 2018 har det kommit en ny våg av ombildningar liksom en satsning på ägarlägenheter, dels i nyproduktion, dels genom enskilda ombildningar i befintliga fastigheter. Det är en oroande utveckling som driver på spekulativen ytterligare. Bostaden som handelsvara är bannlyst i vår jämlika och hållbara stad.

EN 15-MINUTERSSTAD

I en storstad för alla har samhället ett uppdrag att säkerställa att varje individ har tillgång till infrastruktur och samhällsservice i sin närhet. Samhället ska ge förutsättningar för individens vardag och fritid. Det måste också vara en stad som i högre utsträckning präglas av gröna stadskvaliteter och som uppfyller våra klimat och miljömål.

Exempel: I 15-minutersstaden används en skolas gymnastiksal av idrottsrörelsen eller föreningslivet som möteslokal på kvällstid. (Foto: Stockholms stad)

Vi vill poängtera att 15-minutersstaden måste innefatta hela staden. I den regionala utvecklingsstrategin finns en tanke om regionala stadskärnor. Dessa är nödvändiga på platser där 15-minutersstaden inte går att nå inom en överskådlig framtid. På en längre sikt, och i takt med att hela Stockholm växer, ser vi dock att 15-minutersstaden behöver fungera över kommungränserna.

EN STAD SOM ÄR LEVANDE

Stadsbyggnadspolitiken ska göra Stockholm till en levande stad, en stad man längtar tillbaka till. Stockholm, Sveriges huvudstad och Skandinaviens största stad, har stor befolkning och bra infrastruktur. Individen har rätt att ställa krav på staden, utöver det vardagliga. Individen har rätt att förverkliga sig själv. Den levande staden är utvecklande och underhållande. Den skapar mervärde.

*Att stockholmarna upplever att de har tillgång till sådant som gör staden levande ska vara vägledande; för regionens planering av kollektivtrafiken, för stadsdelarnas planering av barnens sommaraktiviteter och för stadsdelarnas aktivitetscentra.
(Foto: Stockholms stad)*

En levande stad innebär att staden ska vara spännande. Arkitekturen ska väcka åsikter, ny teknik för kommunikation och mobilitet ska välkomnas, staden ska bjuda på kulturella upplevelser, såväl väntade som oväntade. Det ska finnas något för alla oavsett vem du är. Stadsbyggnaden ska uppmuntra till tolerans och upptäckarlust. Varje invånare ska också uppleva att de har tillgång till allt som gör staden spännande. Staden ska bidra till att du utvecklas som person och får möjlighet att förverkliga dina drömmar.

För oss socialdemokrater utgör samhället garanten för alla stockholmars lika möjligheter och rätt till upplevelser. Samtidigt är det när stockholmarna själva organiserar sig, i idrottsklubbar eller i ideella föreningar för att förverkliga sina drömmar, som staden blir som livligast. Det ska därför finnas bra förutsättningar för civilsamhället i hela staden.

När vi bygger där trivseln är lägre ska stadsbyggnadsprojektet präglas av ambitionen att det gör området trivsammare.

Exempel: Gröndals båtklubb är ett bra exempel på hur föreningar bidrar till en levande stad och att individen kan förverkliga sina drömmar i Stockholm. De låter vinterförvaringsplatsen för båtar omvandlas till restaurangområde på sommaren. På bryggan intill klubbhuset ordnas grill- eller musikkvällar som inte bara medlemmar, utan även allmänheten, får delta i. (Foto: Privat)

EN STAD SOM VÄXER

- Kommunen ska ha det strategiska ledarskapet när staden växer
- Stockholm ska växa enligt stadens översiktsplan
- Grönområden för biologisk mångfald och rekreation ska skapas och bevaras
- En jämlik och hållbar stad förutsätter en social bostadspolitik
- En social bostadspolitik förutsätter fler hyresrätter
- Hemlöshet bekämpas med fler bostäder
- Stockholm ska aldrig tillåta social dumpning
- Stat och region ska tydligare förmå grannkommuner att bygga mer
- Vi behöver förebygga trångboddheten
- Fler ska kunna bo i villaområden
- Näringslivet är motor och bidrar till stadsutvecklingen

KOMMUNEN SKA HA DET STRATEGISKA LEDARSKAPET NÄR STADEN VÄXER

Behovet av ett fortsatt stort bostadsbyggande kräver att kommunerna har huvudansvaret för detta. Kommunens uppgift är att ta fram byggbar mark och skapa processer som leder till att det byggs i tillräcklig takt. Kommunens huvudansvar säkrar ett lokalt anpassat planarbete och en bostadspolitik nära invånarna. Därför är det viktigt att det är staden – inte byggherrarna – som ska sköta planarbetet. Som ett led i detta vill vi återinföra den s.k. Byggeneralen. När vi utvecklar större områden ska vi undvika frimärksplanering och byggherredrivna planer. I stället ska vi planlägga hela området. Då värnar vi allmänintresset på bästa sätt.

Stockholm har varit en av de snabbast växande regionerna i Europa, även om vi börjar se en tendens till avmattning. Kraftigt ökande bostadspriser och långa köer till hyreslägenheter visar att efterfrågan fortsatt kraftigt överstiger utbudet av bostäder.

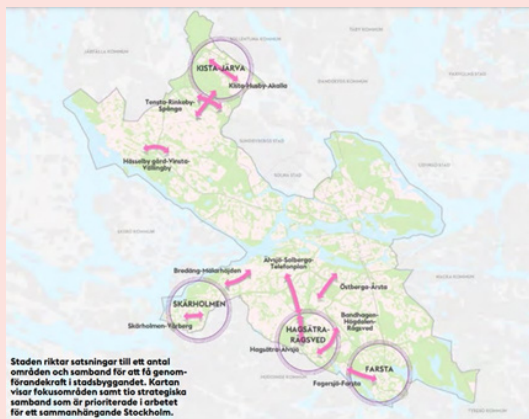
För att möta efterfrågan på bostäder råder bred politisk enighet om målet på 140 000 påbörjade nya lägenheter i Stockholm 2010–2030, ett mål som bekräftades i den senaste översiktsplanen från 2018. Det innebär 7 000 bostäder årligen, en siffra som vi hittills bara klarat något år.

Exempel: När exploateringen av Årstaområdet planeras har särskild hänsyn tagits till sambandet med Östberga höjden, för att göra detta område mer attraktivt. (Foto: Stockholms stad)

STOCKHOLM SKA VÄXA ENLIGT STADENS ÖVERSIKTSPLAN

År 2018 antog kommunfullmäktige den nya översiktsplanen, Stockholm växer. I den beskrivs hur staden kan utvecklas på lång sikt: Stockholm ska vara en klimatsmart, växande stad med sammanhållna stadsmiljöer där det byggda och det gröna samspelar. Stockholm växer kom till under socialdemokratiskt styre och speglar väl våra politiska ambitioner med hur och var staden ska växa som en stad för alla.

Översiktsplanen pekar ut strategiska samband, som syftar till att bygga samman områden med olika socioekonomi. Fyra fokusområden lyfts, där vi måste lägga extra kraft för att få till en önskvärd stadsutveckling: Fokus Skärholmen, Tyngdpunkt Farsta, Hagsätra-Rågsved och Järva-Kista.

EN JÄMLIK OCH HÅLLBAR STAD FÖRUTSÄTTER EN SOCIAL BOSTADSPOLITIK

En social bostadspolitik måste ha en strategi där staden prioriterar jämlikhet i byggandet framför vinstmaximering. Det innebär exempelvis att hellre bygga hyresrätter i ett bostadsrättsdominerat område än att maximera intäkten genom försäljning av mark till ännu fler bostadsrätter. Det kan också betyda att fastighetsägare endast ska få mark anvisad för hyresrätter om de förbinder sig att lämna en större andel till stadens bostadskö.

För att skapa en mer jämlik stad är det viktigt med en blandad bebyggelse i stadsdelarna. Löftet om en blandad stad får aldrig reduceras till en politik som innebär att det i stadsdelar där hyresrätter dominerar ska vara möjligt att ombilda till bostadsrätter. Därför vill vi att det även ska byggas på lämpliga platser i och intill villaområden, med fokus på hyresrätter till rimliga kostnader. Vi oroas över förslag om hyresrättsbyggande i eller i gränslandet till villaområden ofta möts med ett nej.

EN SOCIAL BOSTADSPOLITIK FÖRUTSÄTTER FLER HYRESRÄTTER

I dag är 90 000 människor aktivt sökande i bostadskön. Många har inte de ekonomiska förutsättningarna som krävs för att köpa ett eget boende, eller vill inte bo i en ägandeform. Det är därför viktigt att antalet hyresrätter ökar. Allmännyttan, som utgör ett av stadens viktigare bostadspolitiska verktyg måste stärkas och de ska ges uppdrag att bygga i områden där de i dag inte är representerade. Allmännyttan ska öka byggandet till minst 2000 bostäder årligen, och allmännyttans ägandeandel av det totala bostadsbeståndet ska öka till 25% på sikt.

HEMLÖSHET BEKÄMPAS MED FLER BOSTÄDER

Hemlöshet är inget människor väljer. Hemlöshet kan aldrig accepteras. Den strukturella hemlösheten, där människor saknar betalningsförmåga eller inte är etablerade på bostadsmarknaden, ska bekämpas genom att det byggs bra bostäder till en rimlig kostnad.

Den andra gruppen hemlösa, människor med exempelvis psykisk eller missbruksproblematik kräver främst ett fördjupat arbete av socialtjänsten. Kommunen har en bostadsstiftelse, Stiftelsen hotellhem i Stockholm, som kompletterar det arbetet genom att bidra med bostäder. Modellen Bostad först, som frångår den traditionella trappmodellen för att nå utsatta grupper, är även den till hjälp. Dessa arbetsätt är framgångsrika men kräver även de att det finns tillräckligt många bostäder.

Äldre personer som befinner sig i eller riskerar att hamna i akut hemlöshet ska inte placeras på akutboende, utan ska erbjudas långsiktiga boendelösningar.

Vi säger nej till den version av *social housing* som vi ser i många andra länder. De exempel vi ser visar på en ökad stigmatisering, liksom inlåsnings effekter som driver segregationen allt djupare.

STOCKHOLM SKA ALDRIG TILLÅTA SOCIAL DUMPNING

En stor del av landets utflyttningskommuner säger sig ha fått nya invånare utan egen försörjning och bostad, genom så kallad social dumpning. Ofta är det rikare storstadskommuner som pekats ut som ansvariga när utsatta grupper knuffas ut, exempelvis nyanlända eller människor med psykosociala problem. Det är ett agerande som varken är anständigt eller förenligt med socialdemokratiska värderingar. I vår strategi för ett växande Stockholm kommer vi aldrig tillåta social dumpning.

STAT OCH REGION SKA TYDLIGARE FÖRMÅ GRANKOMMUNER ATT BYGGA MER

Det är främst utanför tullarna som Stockholms stad har fortfarande mark att bebygga, men den minskar i takt med förtätningen. Runtomkring i länet finns dock många kommuner med stora förutsättningar att bygga. En viktig byggsten i vår strategi om att skapa bostäder för fler stockholmare är därför att kranskommunerna tar ett ökat ansvar för byggandet. Detta gäller särskilt byggandet av hyresrätter. I grannkommunerna finns plats för såväl flerbostadshusområden som för småhus eller helt nya trädgårdsstäder. Kommunerna har exempelvis genom Region Stockholm träffat en icke-bindande överenskommelse i fråga om hur mycket de ska bygga. Vi anser att kommuner som inte lever upp till sitt ansvar behöver uppmanas till att ta det ansvaret och att regionen närmare bör följa upp överenskommelsen.

Vi vill även se ett starkare statligt tillsynsansvar för regionens bostadsförsörjning. Förslagsvis kan ett underlag om hur kommuner lever upp till sin skyldighet att bygga bostäder tas fram av länsstyrelsen. Det kan sedan ligga till grund för statlig politik som tydliggör vilka fördelar i form av statliga investeringar en kommun kan förvänta sig när den tar sitt ansvar för bostadsbyggande.

Framför allt ser vi behovet av utbyggnad av kollektivtrafik, främst spårbunden. Det behöver dock även finnas verktyg, såsom i det statliga utjämningsystemet, som kan användas som påtryckningsmedel. Stockholms kommun kan även välja att prioritera samarbete, exempelvis inom skolval eller bostadsförmedlingen, med de kommuner som tar sitt ansvar för bostadsbyggandet.

VI BEHÖVER FÖREBYGGA TRÅNGBODDHETEN

Stockholms bostadsbrist medför även trångboddhet. Tillsammans med vissa kranskommuner har staden högst andel trångbodda i landet – närmare en femtedel av invånarna. Trångboddhet är störst i hyresrätter och lägst i enfamiljshus. Den är även högre i hushåll med låga inkomster, barnhushåll samt hushåll med utlandsfödda.

En följd av trångboddheten blir att allt fler stockholmare väljer att flytta från staden. Många i familjebildande ålder ser större möjligheter att få tillgång till en tillräcklig stor bostad till en vettig kostnad i andra delar av länet. Under 2020 flyttade för första gången på länge fler från än till Stockholm. Detta riskerar att bidra till demografiska utmaningar för Stockholm. Vi behöver därför i dag bygga fler större bostäder som, om demografin i Stockholm förändras framöver, är tillräckligt flexibla för att konverteras till mindre bostäder.

Exempel: Omvandlingen av garagekvarter i Husby och Skarpnäck ger både fler bostäder och tryggare stadsdelar.

FLER SKA FÅ MÖJLIGHET ATT BO I VILLAOMRÅDEN

Våra villaområden har uppskattade kvaliteter såsom grönska, lugn och gemenskap. Fler stockholmare vill kunna bo i dem. Det kan bli möjligt om villafastigheter rymmer flera bostäder, så att villaägare kan hyra ut en mindre del av huset, eller uppföra en komplementbyggnad för uthyrning. I dag begränsas dessa möjligheter på olika sätt av detaljplaner. Vi behöver utreda hur fler bostäder kan ta plats på befintlig mark i villaområden, exempelvis genom att ta initiativ till planändringar.

Många villastäder har huvudgator eller små anläggningar med ett tynande affärs- och serviceutbud. Det finns dessutom en del större tomter i småhusområden som lämpar sig för större bebyggelse i form av flerfamiljshus – trädgårdsstäderna är uppskattade exempel på hur man kombinerar villor med flerfamiljshus. Vi vill därför att kommunen får i uppdrag att där se över var i våra villastäder det lämpar sig med ökad förtätning i och med flerfamiljshus och inleda planarbete för det. Genom att politiken tar ansvar för planförändringarna står det rätt förutsättningar färdiga när en byggherre vill utveckla.

Exempel: Radhusbebyggelse kan vara ett bra verktyg i kampen mot segregationen då det förtätas i flerbostadsbusområden.

Vi ser även gärna radhusbebyggelse i gränslandet mellan villabebyggelse och flerbostadshus. Vi behöver också skapa bra incitament för grannkommuner, som har mer oexploaterad mark, att bygga småhusområden eller kombinerade områden.

NÄRINGSLIVET ÄR MOTOR OCH BIDRAR TILL STADSUTVECKLINGEN

Stockholm försörjer hela landets näringsliv med infrastruktur – logistikterminaler, knutpunkt för järnvägstrafik, kommunikationer till och från Arlanda, hotell, mässor och andra mötesplatser. Både Stockholm och andra delar av landet tjänar på det och på att staden byggs vidare. När Bromma läggs ned måste infrastrukturen för näringslivet tas med i beräkningen.

Samhällsutvecklingen har inneburit att tjänstesektorn har vuxit medan industrin successivt lämnar staden. Tjänsteföretag och småbutiker kan etablera sig nästan var som helst, till skillnad från industrin. I 15-minutersstaden vill vi att småföretagen ska få de bästa förutsättningarna att växa fram där det passar.

Funktionsseparering av bostäder från service och arbetsplatser hyllas inte längre som stadsplaneringsideal. Trots det fortsätter och vissa fall förstärks den, då stora köpcentra tar plats både i och utanför staden. Denna utveckling måste vändas och lokala företagare få en ökad roll i stadsutvecklingen. Lokal, småskalig handel – en bärande del av 15-minutersstaden – bidrar till att skapa levande och trygga stadsdelar under stora delar av dygnet. Vi vill värna våra förortscentra som är navet i medborgarservicen, inte minst för Stockholms äldre. Vi säger nej till att en enda kvadratmeter mark till ska anvisas för köplador.

Stockholms befintliga verksamhetsområden fyller alltjämt en viktig roll i att erbjuda infrastruktur för företagare, arbetsplatser och service för invånarna. Även lätta industriverksamheter som går att driva klimatsmart ska fortsätta verka i staden. Med undantag av enstaka exempel finns det dock inte utrymme för ytterligare industrimark i kommunen. I stället ska vi värna och, när det är lämpligt, utveckla de industriområden som finns. I det sammanhanget ska vi verka för bra kommunikationer med grannkommunerna.

Exempel: TUR-teatern i Kärrtorp valde att köpa fikabröd av det lokala veganska kaféet, som fick en ekonomisk skjuts och därigenom en tryggare etablering i stadsdelen.

Vi tror även på lokal konsumtion; att offentlig verksamhet såsom skolor och äldreboenden ska få incitament att göra inköp lokalt. Genom ett starkare lokalt näringsliv blir stadsbilden mer levande. Det gör också att tryggheten ökar. Så förverkligar vi 15-minutersstaden.

EN STAD MED STADSKVALITETER

- Vi ska bygga stad
- Det behövs en ny plan för City
- Stadsmiljön vi bygger ska avspegla vår tid
- Vi ska lyssna till erfarenhet och forskning
- Vi ska skapa nya märkesbyggnader i ytterstaden
- Stadsmiljöatsningarna ska fördelas jämnt över staden
- Funktionsblandning ger staden liv
- Vi ska testa temporär stadsutveckling

VI SKA BYGGA STAD

Det som byggs i dag kommer att prägla stadsdelen och staden i hundra år framåt. Det akuta behovet av bostäder på kort sikt måste kompletteras med insikten om att den lösning vi väljer också är ett val som våra barnbarnsbarn ska leva med. Vi ska bygga stad, inte bara bostäder.

Vi ser att det främst är utanför tullarna som vi kan bygga på höjden. Vi bejaktar utvecklingen att närförorter blir en del av innerstaden. Vi vill också bygga ihop ytterstadens stadsdelar med varandra.

Stadens mark är en bristvara och måste användas på bästa sätt. Det innebär att vi måste kunna bygga tätt, men också högt, där det passar. Tätheten kan också skapa dynamik i stadsbilden. Hög exploatering ger möjlighet att behålla, utveckla och ibland till och med tillföra gröna ytor. Det gäller inte minst i de industriområden som redan är under omvandling. Stadens arkitekturpolicy har visat att det finns olika sätt att bygga samma mängd bostäder. Om vi ska bygga högt i ett område eller om vi ska bygga lågt men tätt får därför prövas i varje enskilt fall, med hänsyn till sådant som topografi och intilliggande bebyggelse.

Rutnätsstaden ger en tydlig form med stor möjlighet till variation inom kvarteret. Det är en lösning som ofta fungerar väl. Kvarterstad, i rutnät eller inte, passar därför främst när hela områden nyexploateras eller när större avgränsbara områden byggs i anslutning till existerande bebyggelse. Däremot vill vi inte se några 'gated communities'. Stockholm är en stad, en region, som är öppen och välkomnande.

Exempel: Området vid Torsgatans början, inte långt från Norra Bantorget, är ett fint exempel på en så kallad "infill". En närmast öde yta har omvandlats till både bostäder, butiker och lokaler samtidigt som det nya följer innerstadens gamla skala.

DET BEHÖVS EN NY PLAN FÖR CITY

Det finns en hel del förslag om hur området kring Centralstationen kan utvecklas. Vi välkomnar detta men menar att staden behöver ta ett samlat grepp kring city med målet att bygga fler lokaler, fler bostäder och göra staden grönare.

STADSMILJÖN VI BYGGER SKA AVSPEGLA VÅR TID

Varje generation måste få sätta sin prägel på staden. Det innebär att vi ska vara försiktiga med att riva tidigare generationers byggnader och att vi ska acceptera nya arkitektoniska uttryck, samtidigt som förtätning sker med hänsyn till det befintliga.

I 15-minutersstaden har kulturen en särskild roll i det offentliga rummet. Kulturella uttryck ska kunna avspeglas inte bara i den konstnärlig gestaltning i parken utan även på husväggen.

Vår tid flyttar fokus från bilismen. Vi välkomnar därför stadsutvecklingen där flera av stadens trafikleder omvandlas till stadsgator med gröna ytor.

Exempel: När trafikleder omvandlas till stadsgator, som exempelvis Örbyleden, länkas stadsdelar ihop. (Grafik: SandellSandberg)

VI SKA LYSSNA TILL ERFARENHET OCH FORSKNING

När vi bygger ska det föregås det av en grundlig analys. Den ska göras bland annat utifrån historiska erfarenheter men även med beaktande av vad dagens forskning säger. Bland annat tror vi att staden ska tillse att rapporter eller policier tas fram som kan ligga till grund för hur staden genom stadsbyggnadspolitiska beslut kan motverka segregation.

VI SKA SKAPA NYA MÄRKESBYGGNADER I YTTERSTADEN

Att Stockholm framför allt kommer att växa i ytterstaden är vägledande när nya märkesbyggnader planeras. En märkesbyggnad måste inte ses som en enskild byggnad utan snarare som en kvalitet som tar plats och bidrar till att stärka ett områdes identitet.

Den stärker både 15-minutersstaden, ökar jämlikheten och kan skapa en levande stad när de tar plats och definierar en stadsdel. Då exempelvis Stadsbiblioteket planerades i det tidiga 1900-talet ansågs tomten ligga för långt bort från stadens centrum. Biblioteket gav dock området en egen identitet och valet av plats gjorde Stockholm större – ett bra exempel på märkesbyggnaders vikt i stadsutvecklingen. Snösätra industriområde och deras fokus på gatukonst är ett mer nutida exempel hur vi kan stärka ett områdes identitet.

Exempel: Med gasklockorna i Norra Djurgårdsstaden används märkesbyggnader för att skapa en levande stad när Stockholm växer utanför tullarna. (Foto: Tengbom)

STADSMILJÖSATSNINGAR SKA FÖRDELAS JÄMLIKT ÖVER STADEN

Exempel: Att kombinera behovet att bygga billigt med en god gestaltning är en av vår tids stora utmaningar, som vi ser att man har lyckats med i Stockholmsbusen. (Rendering: Stockholmsbem)

När vi bygger får staden intäkter via markförsäljning eller tomthyra. Intäkterna är, som regel, större ju närmare city vi kommer. Dessa intäkter ska betala eventuella stadsmiljösatsningar. Allt annat lika innebär detta att ett projekt på Kungsholmen ofta har mer resurser än ett jämförbart projekt i Farsta. Det är nödvändigt att vi omfördelar resurserna så att stadsmiljösatsningarna sker jämlikt, inte minst då en hög byggtakt förutsätter en del projekt utan alltför stora marginaler. Gestaltningen ska vara god oavsett om vi bygger i innerstaden eller ytterstaden.

FUNKTIONSBLANDNING GER STADEN LIV

Att blanda funktioner skapar en levande, tryggare och roligare stad. Det är också klimatsmart att utnyttja en lokal under fler av dygnets timmar. Därför ska funktionsblandning ska skrivas in i detaljplanerna och befintliga planer kan behöva arbetas om för att möjliggöra detta. Men för att det ska blir verklighet krävs insatser i såväl genomförandeskedet som i förvaltningskedet.

Exempel: Högländsskolans aula fungerar som biograf på kvällar och helger. När S styrde Stockholm 2014–2018 öppnade skolorna för kvällsaktiviteter på nya sätt. Det är två lösningar som är en viktig del av 15-minutersstaden och som vi vill se mer av.

VI SKA TESTA TEMPORÄR STADSUTVECKLING

Traditionellt har vi först planerat och sedan byggt. Nu vinner en process med temporära användningsområden alltmer mark. I stället för en storskalig och långsam planeringsprocess bygger staden stegvis upp nya miljöer och testar sig fram under tiden. Sommargågatorna är ett exempel på denna temporära stadsutveckling.

Enligt samma princip har vi tillåtit fler hus med tillfälliga bygglov. Även om vi i första hand ser att vi planerar och bygger permanent direkt behöver vi ibland, på samma sätt som med genomgångsbostäder, tillfälligt bygga på platser där vi annars inte ser att hus passar in.

Exempel: Området kring Boulebar i Tanto är ett exempel på temporär stadsutveckling, vilket har skapat en levande stad. (Foto: Privat)

EN STAD I FÖRÄNDRING

- Vi välkomnar att teknikutvecklingen påverkar stadsbilden
- Verksamhetslokaler bidrar till en levande stad
- Vi ska bygga flexibla
- Fram för bostäder som passar olika sorters hushåll

VI VÄLKOMNAR ATT TEKNIKUTVECKLINGEN PÅVERKAR STADSBILDEN

Vi välkomnar att teknikutvecklingen förändrar stadsbilden. Spårvagnar och bra mobiltäckning skapar en levande stad, ökar tryggheten och minskar segregationen. Under överskådlig tid kommer gång- och kollektivtrafik att vara Stockholms viktigaste transportsätt. Samtidigt är vi mitt inne i ett teknologiskt skifte där elfordonen och självkörande bilar kommer att bli naturliga inslag i gatubilden. Detta kommer ställa höga krav på politisk prioritering utifrån grundprincipen att staden tillhör alla.

Exempel: De offentliga utrymmena delar vi på. Därför måste vi i stadsplaneringen verka för möjlighet till uppställningsplatser och lägga grunden för fler laddstolpar. Vi välkomnar även tekniskskiftet i fordonsparken till miljövänligare bilar och vill att omställningen premieras. Vi ser fram emot självkörande person- och lastbilar på gatorna.

VERKSAMHETSLOKALER BIDRAR TILL EN LEVANDE STAD

Lokaler i bottenvåningen skapar möjligheter för näringslivet och föreningslivet. De bidrar till en levande stad, människor i rörelse och trygghet. Butiker, caféer och andra verksamhetslokaler spelar en viktig roll i kvarteret. Vi ser också att fler framöver kommer att jobba hemifrån, eller i lokala jobbhubbar.

Där det bedöms som rimligt, såsom utifrån behov eller möjlighet att driva företag, ska verksamhetslokaler i bottenvåningen på flerfamiljshus vara utgångspunkt för stadens planarbete. Endast när det finns bra skäl ska staden bevilja bygglov och tillåta ändringen av användningsområde från lokal till bostad.

Det räcker dock inte. Vi behöver också en god tillgång till förenings- och kulturhus. För musik och teater. Det är så vi bygger en levande stad.

VI SKA BYGGA FLEXIBLARE

Coronapandemin blev startskottet för att fler kom att jobba hemifrån. Att fler jobbar hemifrån ställer nya krav på bostäders utformning vid ny- och ombyggnad samt på internetkapacitet. I bostadsområdena rör sig fler människor ute – på lunchen, andra raster eller i telefonmöten, vilket i 15-minutersstaden kräver en översyn av park- och gatumiljön och av serviceutbudet i våra områden. Fler hemmakontor kan möjliggöra att kontorsbyggnader omvandlas till annat användningsområde, såsom bostäder eller service. Förändrad syn på hemarbete påverkar med stor sannolikhet även användningen av kollektivtrafik och personbilar. Staden i ständig förändring kräver att det som vi bygger ska kunna förändras över tid. Vi vill inte riva, utan i stället behöver vi bygga hus i hög kvalitet som står pall för flexibel användning.

Tredimensionell fastighetsbildning kan vara en motor i lokal stadsutveckling. Staden ska kunna sälja mark ovan jord för bostadsbyggen samtidigt som marken under jord avyttras till exempelvis parkeringsbolag. Hustaken borde i större utsträckning än i dag kunna fungera för aktiviteter som stadsodlingar, träning eller lämpliga idrotter.

FRAM FÖR BOSTÄDER SOM PASSAR OLIKA SORTERS HUSHÅLL

Vi välkomnar hur dagens stockholmare agerar, bildar hushållsgemenskap på olika och nya sätt i kärleks- eller vänskapsförhållanden. En jämlik och levande stad ska därför främja byggemenskaper, kompiskontrakt, kollektivboenden och övriga idéer i den rika flora av nya boendeformer som växer fram. Det kan vi exempelvis göra genom att använda allmännyttans eller bostadsförmedlingens regelverk.

EN STAD SOM HÄNGER IHOP

- Staden ska vara en närvarande och aktiv ägare
- Staden ska äga strategiska centrumanläggningar
- Staden ska utarbeta en ägarstrategi
- Allmännyttan ska inte säljas eller ombildas
- Vi säger nej till marknadshyror
- Stockholmarna har rätt till en bostad till rimlig kostnad
- Staden ska använda mark- och planprocessen för att aktivt främja den sociala bostadspolitiken
- Staden ska växa i stråk
- En jämlik stad har varierade upplåtelseformer
- Tryggt boende är viktigare än bostadsspekulation
- Stockholm ska vara en stad för alla åldrar
- Vi socialdemokrater företräder allmänintresset
- Det krävs stärkt demokratiskt inflytande i en stad som växer

STADEN SKA VARA EN NÄRVARANDE OCH AKTIV ÄGARE

En social bostadspolitik förutsätter att staden är en aktiv ägare och aktör. Samhället påverkar inte samhällsutvecklingen genom att enbart köpa tjänster och utöva tillsyn av bostadsmarknaden. För att säkra tillgången till idrott och kultur för en rimlig kostnad i hela staden behöver staden vara ägare av byggnader som förvaltningarna – eller föreningslivet och civilsamhället – använder. Det är särskilt viktigt i områden där invånarna har ett strategiskt intresse av att staden är närvarande.

STADEN SKA ÄGA STRATEGISKA CENTRUMANLÄGGNINGAR

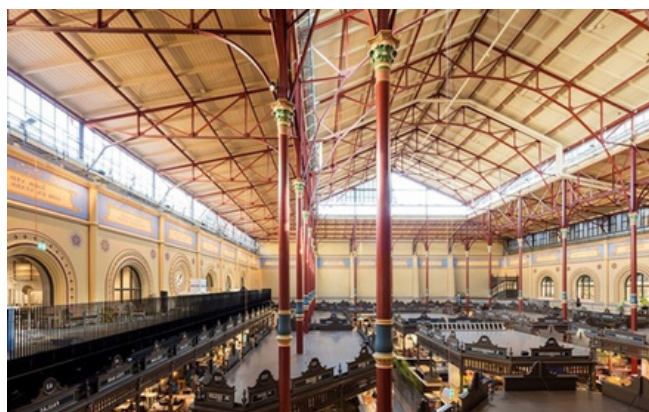
Staden har särskilda strategiska intressen i centrumanläggningar där segregationen är som starkast. Där står centrumanläggningen för en viktig del i samhällsservicen eller trygghetsarbetet. Ett strategiskt intresse finns också när centrumet möjliggör verksamhet till en rimlig hyra som inte marknaden skulle godta. Därutöver kan staden ha ett strategiskt intresse för att möjliggöra framtida exploatering av området. En kulturhistoriskt viktig byggnad kan också vara av vikt att staden äger.

Det finns många privata aktörer som är bra och långsiktiga förvaltare i både inner- och ytterstaden. Det finns tyvärr också exempel på centrumägare som inte är intresserade av att förvalta sin anläggning ansvarsfullt eller delta i att utveckla området. Där så sker ska staden överväga att köpa anläggningen. När staden helt saknar strategiska intressen ska anläggningen i stället säljas till rätt pris.

Exempel: Rågsveds centrum är navet för samhällsservice i området, om än i behov av upprustning. Om man vill bevara handlarna och föreningslivet i området är det viktigt att anpassa hyresnivån till förutsättningarna. Centrumet är även viktigt för trygghetsarbetet i området. Det finns ett strategiskt intresse i att centrumet utvecklas. Centrumägarens engagemang i området och i centrumets utveckling svarar emellertid inte upp till vad som kan förväntas av en långsiktig och engagerad ägare. Det är en sådan anläggning som staden har ett strategiskt intresse i att äga för att kunna förverkliga visionen om en jämlik stad och 15-minutersstaden.

Exempel: Östermalmsbhallen tillhandahåller en högkvalitativ och uppskattad service. Det är emellertid en verksamhet som marknaden kan stå för. Det finns ett kulturhistoriskt intresse av byggnaden, och den bidrar till en levande stad, men det strategiska ägarintresset är inte så högt att staden måste äga saluhallen. (Foto: Mattias Ek)

STADEN SKA ANVÄNDA MARK- OCH PLANPROCESSEN FÖR ATT FRÄMJA DEN SOCIALA BOSTADSPOLITIKEN

En nyckel för att skapa en social bostadspolitik är ett genomtänkt nyttjande av stadens mark- och planpolitik. Inte minst ska vi säkerställa att allmännyttan inte missgynnas i markanvisningsprocessen.

Exempel: Fokus Skärholmen startade som ett profilprojekt för socialt värdeskapande stadsutveckling. Staden tog ett samlat grepp om området. Målet om nya bostäder kompletterades med ambitioner att förbättra vardagslivet, öka tryggheten, stärka identiteten samt utveckla parker och annan grönska. De kommunala bolagen fick en ledarroll för att säkra uthållighet och trovärdighet över tid. Via medborgardialoger och samarbeten med de lokala aktörerna, inte minst stadsdelsförvaltningen, bottnade förändringarna lokalt. (Grafik Tovatt Architects & Planners)

Vi har bedömt att möjligheten att exploatera nya områden i kommunen är begränsat då marken börjar ta slut. Historiskt har Stockholm expanderat genom att köpa mark av grannkommunerna. Den vägen är nog stängd, även om vi socialdemokrater så sent som 2016 föreslog att Kymlinge skulle övergå till Stockholm från Sundbyberg och bebyggas.

I fråga om den mark och de byggnader som staden äger har exploateringsnämnden i dag ett årligt försäljningsbeting. Staden säljer strategiska innehav såsom centrumanläggningar och idrottshallar. Det behöver kartläggas vilka byggnader och markinnehav som är strategiska att inneha, eller där egendom kan säljas. Detta kräver en tydligt utarbetad ägarstrategi vari fokus ska ligga på stadens utveckling.

ALLMÄNNYTAN SKA INTE SÄLJAS ELLER OMBILDAS

Genom ägarskapet av bostadsbolagen har staden sitt kanske viktigaste verktyg för att bekämpa segregationen och säkra sin närvaro i Stockholm. Allmännyttans viktigaste uppdrag är att tillhandahålla goda bostäder till en rimlig kostnad på ett rättvist sätt, fritt från spekulation och köpkraft. Allmännyttan har även en möjlighet att erbjuda verksamhetslokaler till såväl kommunala förvaltningar som till butiker och kulturverksamhet. Den nyckelrollen ska värnas och allmännyttan ska byggas ut och stärkas – varken säljas eller omvandlas. Om utförsäljningarna av allmännyttan fortsätter behöver vi hitta sätt att långsiktigt säkra den, såsom en ombildning till stiftelse.

VI SÄGER NEJ TILL MARKNADSHYROR

Alla försök att införa marknadshyra ska stoppas. Vi socialdemokrater värnar den kollektiva förhandlingen.

STOCKHOLMARNÄ HAR RÄTT TILL EN BOSTAD TILL RIMLIG KOSTNAD

Många hushåll, såsom ensamhushåll med unga, äldre eller ensamstående föräldrar, har låga inkomster. Mot denna bakgrund är det särskilt angeläget att det tillkommer fler bostäder med rimlig hyra.

Den jämlika staden kräver även ett statligt engagemang i att svara för generella välfärdslösningar som bostadsbidrag, statliga investeringar och byggsubventioner till grupper som unga, studenter, äldre och personer med funktionsnedsättning. För att kunna bygga en jämlik stad måste även staten säkra rättigheter och möjligheter för hyresgäster och bostadsägare.

Allmännyttan är en viktig del i vår bostadssociala politik och har inte till syfte att staden ska tjäna pengar. Vi vill därför att riksdagen ser över det vinstkrav som gäller för allmännyttan. Det är dyrare att bygga i Stockholm än i många andra delar av landet. Vi vill att staten tar ett större ansvar för att skapa bättre konkurrens på byggmarknaden.

Exempel: Ett förslag är att göra utombusdelen av Eriksdalsbadet avgiftsfri. Genom att ta bort stängslen skulle vi kunna skapa en stadspark av det som i dag är en övergiven plats under nio månader om året. (Foto: Stockholms stad)

Det finns också viktiga lagar och styrdokument som påverkar möjligheten att bygga en stad för alla. Vi välkomnar exempelvis ett fortsatt arbete att reformera plan- och bygglagen, men ser inte i första hand förändringar av PBL som lösningen på storstadens bostadsbrist. Snarare är det den skatte- och finanspolitiska incitamentsstrukturen på statlig nivå som behöver förändras, förenat med en vilja från kommunerna att bygga.

Vi välkomnar det investeringsstöd som finns för billigare hyresrätter. Vi anser att det kan övervägas att på statligt eller kommunalt håll införa en form av mellanfinansiering, såsom en garanti eller lån, som kopplas till investeringsstödet. Detta så att tröskeln för byggherrar att våga, eller kunna, satsa på att bygga blir lägre. En mellanfinansiering som knyts till investeringsstödet skapar ännu bättre förutsättningar att bygga billigt.

Exempel: En i många stycken lyckad stadsutveckling är Hornsbergs strand. Inte minst kajpromenaden som blivit ett gemensamt vardagsrum för hela staden. (Foto: Mattias Ek)

STADEN VÄXER I STRÅK

För att bygga en stad som håller ihop behöver vi urbana stråk mellan stadens olika stadsdelar. Vi skapar mer plats för bussar, fotgängare och cyklisterna. Genom att staden växer i stråken blir det enklare och trevligare att röra sig mellan stadens olika delar. I stråken ska det finnas plats för fler bostäder med butiker i bottenvåningarna, mötesplatser och parker.

EN JÄMLIK STAD HAR VARIERADE UPPLÅTELSEFORMER I ALLA STADSDELAR

Vi bejakar varierade upplåtelseformer. De skapar variation i bebyggelsen, möjliggör för människor att bo kvar i områden de trivs i. Fördelningen av olika sorters bostäder och motverkar segregation. En jämlig skola med elever från olika samhällsgrupper förutsätter exempelvis att vi har mixat stadsdelar. När vi förtätar behöver vi analysera hur upplåtelseformerna i närheten ser ut. I stadsdelar som Järva eller Rågsved vill vi ha fler bostadsrätter. I innerstaden eller i närheten av småhusområden vill vi ha fler hyresrätter.

Vi anser att vi i princip inte ska avdela ytterligare mark till fler småhus. Stadens tillgängliga mark är alltför begränsad. Undantag kan exempelvis vara avstyckning från större fastighet i villabebyggelse. Vi vill dock värna de trädgårdsstäder och småhusområden: som exempelvis Gamla Enskede, Pungpinan och Olovslund vilka utgör riksintressen och likaså andra områden av särskilt stort arkitektoniskt intresse, som Norra Ängby eller Tallkrogen. I de områdena ska inte bebyggelsen förändras till sin typ, utan nybyggnad ska ske utanför områdena.

TRYGGT BOENDE ÄR VIKTIGARE ÄN BOSTADSSPEKULATION

Vi sätter stockholmarnas rätt till tryggt boende före viljan att spekulera på bostadsmarknaden. Så länge det råder bostadsbrist ska andrahandsuthyrning endast utgöra ett komplement, annars driver det spekulering på bostadsmarknaden. Ägarlägenheter driver spekulering och bidrar till att öka antalet kortsiktiga, spekulativa, uthyrningar. Den löser inget problem bättre än någon annan av upplåtelse- eller ägandeformerna, i stället tappar vi engagemanget för det gemensamma.

STOCKHOLM SKA VARA EN STAD FÖR ALLA ÅLDRAR

Stockholm får inte bara vara en stad för de som är mitt i livet. När vi bygger gatumiljön behöver barnperspektivet få styra och möjliggöra barnens lek och spring mellan husen. Förskolor i flerbostadshus har inte alltid tillgång till fullstora egna gårdar. Då blir det i stället viktigt att inom planarbetet säkerställa att parker eller andra grönområden finns i närheten och kan användas av förskolan. Flerbostadshus och förskolor ska byggas med ljusa, luftiga och gröna gårdar.

Ungdomar, inte bara de som bor hemma, behöver utrymme. Föreningslivet lockar inte alltid. För att kunna umgås med vänner på ett säkert och trevligt sätt, när exempelvis fotboll eller innebandy är intresset, behövs utomhusaktiviteter som är roliga för just ungdomar. Det kan exempelvis vara skateparker, beachvolleyboll, basket och liknande. Utöver det är det också viktigt att erbjuda fler mötesplatser inomhus som tillsammans med pedagogisk personal erbjuder ungdomar möjlighet att utvecklas.

Exempel: Området runt Centralstationen och ned mot Klara sjö ska förändras. Vid planeringen är det viktigt att stadsmiljön blir grön och inbjudande och att Klara sjö återigen görs tillgänglig för alla stockholmare. En ny stadsdel med vattenkontakt kan bli ett positivt inslag i en levande stad.

Unga vuxna bor hemma allt längre och studenter kan komma att tvingas säga nej till den utbildning de drömt om på grund av osäkerheten med bostaden. Bristen på hyresrätter förenat med höga priser på bostadsrätter innebär att vi riskerar att få en stad där endast de med mycket pengar har möjlighet att flytta hemifrån eller studera. Så får det inte vara. Vår lösning mot bostadsbristen för unga och studenter är att bygga mycket. I huvudsak är det hyresrätter som behöver byggas, eftersom de inte förutsätter en stark personlig ekonomi. Vi behöver ge allmännyttan i uppdrag att bygga ungdomsbostäder, men även se till att studentbostadsstiftelser får fler markanvisningar.

Vår stadsbyggnadspolitik syftar till att Stockholm ska vara en äldrevänlig stad. Det innebär en tillgänglig och inkluderande stad med en miljö som främjar ett aktivt liv – hela livet. Såväl fysiska som sociala faktorer i omgivningen spelar in. I projektet ligger att all samhällsplanering behöver se till hela livscykel. En åldersvänlig samhällsplanering måste vara genomgripande och kräver förutom politisk förankring att den är långsiktig, tvärssektoriell och att äldre deltar i utvecklingen av sin egen miljö.

I vår syn på 15-minutersstaden finns det mötesplatser för vila och aktivitet i närområdet. Det finns också platser där människor i olika åldrar och med olika funktionsförmåga kan samlas och vara aktiva, kanske via en gemensamhetslokal eller ett aktivitetscentrum i nära anslutning till boende.

VI SOCIALDEMOKRATER FÖRETRÄDER ALLMÄNINTRESSET

Våra förtroendevalda har mandat från medborgarna och har därför att företräda allmänintresse gentemot särintresse. Att bygga stad kräver svåra överväganden och tuffa prioriteringar – vi ska våga fatta obekväma beslut baserade på allmänintresset. Vår stad innehåller platser med känsliga naturvärden, områden med underskott på rekreativsmöjligheter och områden som utgör riksintressen eller gränisar till kulturarv. Vi har även byggnader som väcker starka känslor hos många stockholmare och som av stadsmuseet bedöms som särskilt bevarandevärda.

I stadsutvecklingen finns en konflikt mellan allmänintresse och ett legitimt särintresse. Vår uppgift är att stå upp för allmänintresset. Rätten till en bra bostad till rimlig kostnad är vägledande för vår stadsbyggnadspolitik. Värdet av det måste vi argumentera för, så att invånarna ser vad de får, inte bara vad de mister. Det innebär att bostadsbyggandet måste fortsätta trots att missnöjda röster hörs eller uppskattade värden riskerar att komma i kläm.

Det kan vara befogat att riva, exempelvis för att en byggnad är förfallen, eller för att den saknar värde och att den kan ersättas med långt fler bostäder eller arbetsplatser. Ett beslut om att plocka ner en byggnad behöver dock vara väl genomtänkt. Hus från olika epoker bidrar till att vi får blandade områden, såväl utifrån hyresnivå som utformning. Dessutom är det ofta dåligt ur klimatperspektiv att riva.

DET KRÄVS ETT STÄRKT DEMOKRATISKT INFLYTANDE I EN STAD SOM VÄXER

En växande stad måste alltid vila på en demokratisk grund. I utformningen av nya områden eller förändring i befintliga måste kommunen förhålla sig till en lagstadgad process där synpunkter kan lämnas via samrådsförfaranden. Mer kan göras för att engagera människor i utvecklingen av sitt närområde och öka medborgardialogen. Det kan innebära medborgarbudgetering, där invånare själva är med och prioriterar, eller att vidareutveckla uppsökande samråd som det fungerar i Fokus Skärholmen.

Vi har ett ansvar att lyssna till tystnaden när det förtäts i områden där de boende inte är resursstarka. Tystnad innebär inte med självklarhet att förslaget är problemfritt. Det är viktigt att inte bara de som närmast berörs i dialogen deltar. Vi tror på en mer organiserad samrådsprocess, där de boende bjuds in till nya former av dialoger på ett tidigare stadium.

EN KLIMATSMART GRÖN STAD

- Vid stadsbyggnadsbeslut ska vi utgå från vår klimatpolitiska reformagenda
- Vi ska kombinera byggande och grönska i staden
- Vi ska revidera Grönare Stockholm

VID STADSBYGGNADSBESLUT SKA VI UTGÅ FRÅN VÅR KLIMATPOLITISKA REFORMAGENDA

Socialdemokraterna i Stockholm antog en klimatpolitisk reformagenda år 2020. I denna lyfts bland annat fram att vi ska stadsplanera klimatsmart, ställa livscykelkrav i markanvisningarna, minska klimatpåverkan av befintliga bostäder och förbättra de ekonomiska förutsättningarna för klimatsmarta investeringar.

Ställningstagandena i reformagendan är vägledande för oss i vår stadsbyggnadspolitik, inte minst när det kommer till klimatsmarta byggmaterial och byggmetoder samt resiliënt stadsplanering som skyfallsplaner och ekosystemtjänster. Som en del i den klimatsmarta gröna staden vill vi därutöver betona att vi ska vara försiktiga med att riva. Vi ska analysera hur klimatförändringarna kommer att påverka temperatur och vattennivåer och ta höjd för detta när vi utvecklar staden. En naturlig del av stadsplaneringen måste vara att planera ny bebyggelse på ett sådant sätt att det minskar översvämningsrisker.

Det räcker inte med att vi bygger klimatsmart. Ska vi klara klimatutmaningen måste vi driva på anpassningen av det befintliga beståndet. Här kan staden gå före och visa vägen genom att ställa höga krav i de egna bestånden, inte minst när det gäller energieffektiviseringarna. Vi ska successivt öka kraven på klimatneutralitet vid all nybyggnation, för att nå klimatneutralitet i byggsektorn år 2035. Vi måste också säkra att finansieringen av upprustningen och klimatanpassningen av beståndet sker rättvist.

VI SKA KOMBINERA BYGGANDE OCH GRÖNSKA I STADEN

För stockholmare som inte har råd med eget lantställe eller längre resor är naturen i stadsparkerna och Storstockholms gröna kilar ovärderliga. För barn, äldre och rörelsehindrade måste naturen finnas på nära håll. Naturen finns i dag också även i staden. Vi är stolta över att i närtid ha inrättat naturreservat i områden som snart kommer att betraktas som innerstad. Nu ser vi att staden behöver bli grönare.

Vi behöver anlägga nya parker, fler utegym, fler groddammar och fler ekosystemtjänster där naturen jobbar för oss. Här behöver vi förstå att fler hårdgjorda ytor i staden inte bara minskar det gröna, det påverkar även dagvattenavrinning. För att grönskan ska må bra behöver vi avsätta ökade medel för en mera genomtänkt och aktiv skötsel.

Exempel Vårbergstoppen: Att rusta områden, som parken Vårbergstoppen i Skärholmen, ger stockholmarna mer mötesplatser som inte kostar något att ta del av och bidrar till att höja stadsdelars status. (Foto: Stockholms stad)

Förtätning och mer grönska i städer har ofta setts som motsatsförhållanden. Forskning visar dock att städerna i Danmark har blivit både tätare och grönare under de senaste 20 åren – en spännande utveckling som Stockholm ska bejaka. Det kan ske genom att vi fortsätter att tillgängliggöra områden, som strandpromenaden vid Drevviken. Vi kan utveckla gröna områden till stadsdelsparker, som Solursparken i Vällingby. Vår ambition i 15-minutersstaden är att det ska finnas en ”finpark” i varje stadsdel och att vi gör kvalitativa förbättringar i parker och grönområden vid varje förtätning.

VI SKA REVIDERA GRÖNARE STOCKHOLM

Kommunfullmäktige antog i februari 2017 Grönare Stockholm, med riktlinjer för planering, genomförande och förvaltning av stadens parker och naturområden. Syftet var att stärka stadens gröna kvaliteter och utveckla det offentliga rummet. Det arbetet ska fortsätta. Vi behöver fler gröna mötesplatser där det inte kostar pengar att vistas.

EN STAD OCH EN REGION I RÖRELSE

- Kollektivtrafiken ska byggas ut för ökad jämlikhet
- En ny trafik- och bostadspolitisk överenskommelse krävs
- Häv barriärerna – bygg ihop regionen

KOLLEKTIVTRAFIKEN SKA BYGGAS UT FÖR ÖKAD JÄMLIKHET

Vi prioriterar framkomligheten i följande ordning: gång, cykel, kollektivtrafik samt nyttotrafik och bilar. Detta i syfte att nå ett transporteffektivt och hållbart samhälle.

Vi vill bygga ett transporteffektivt och hållbart samhälle och prioriterar därför framkomligheten i följande ordning: gång, cykel, kollektivtrafik och nyttotrafik framför ökad biltrafik.

Utbyggnaden av tunnelbanan har en nyckelroll för att nå målet med 15-minutersstaden och för att uppnå de klimatpolitiska målen. Målet om 15-minutersstaden behöver därför laddas med en strategi för rörlighet över hela staden och regionen.

Vi socialdemokrater har sedan tidigare tagit ställning för utbyggnad av kollektivtrafik på flera platser. Vi vill bygga ihop tunnelbanan mellan Hagsätra och Ålvsjö/sträckan Hjulsta-Barkarby-Akalla. (Foto: Region Stockholm)

EN NY TRAFIK- OCH BOSTADSPOLITISK ÖVERENSKOMMELSE KRÄVS

Även pendeltågstrafiken och regiontågtrafiken måste vara tillräckligt utbyggd. Tillgång på bra bostäder till överkomlig kostnad förutsätter att grannkommunerna tar sitt ansvar. Detta, i sin tur, kräver bra tillgång till pålitlig spårtrafik. Det kan handla om att se över spårsträckor där många färdas, ibland där olika tågslag trängs och där det ofta blir stopp – med stora kostnader för samhället och individen som följd.

Spårbunden kollektivtrafik kräver stora utrymmen. En strategisk analys av framtida behov av kollektivtrafik måste alltid vara underlag när delar av staden exploateras, förtätningar sker eller satsningar på naturområden görs.

En utbyggnad av spårnätet är viktig för att grannkommuner ska kunna utvecklas med bra bostäder i kollektivtrafiknära områden. Grannkommunerna med mer tillgänglig mark än Stockholm har också möjlighet att erbjuda en större variation av bostäder än Stockholm, vilket kan leda till att stockholmarna får ett bredare utbud av olika slags bostäder i samband med att staden växer utåt. När grannkommunerna bygger mer kan också trycket på förtätningar i Stockholms stad komma att lätta.

Vi socialdemokrater har tidigare visat prov på att kunna tänka djärvt och visa handlingskraft. Vi vet att hela Stockholmsregionen och Mälardalen behövs för att avhjälpa bostadsbristen på ett socialt, ekonomiskt och klimatomfattigt hållbart sätt. Därför behöver de planer som nu driver utvecklingen i regionen; såsom Stockholm- eller Sverigeöverenskommelserna, kompletteras med nästa vision och överenskommelse för regionens framväxt. Såväl stat som region och kommunerna är viktiga aktörer i detta. Detta kräver att vi, som tidigare, korkar arm i breda politiska överenskommelser över partigränserna.

Utbyggnad av spår är dock dyrt och tar tid. Ett alternativ att överväga i stadsplaneringen, tillfälligt eller permanent, är att reservera mark för körfält till så kallad BRT (Bus Rapid Transit). Detta innebär genomgående egna busskörfält med signalprioritering vilket möjliggör större fordon och högre turtäthet samt enklare byten till lokala linjer.

HÄV BARRIÄRERNA – BYGG IHOP REGIONEN

Solna och Stockholm byggs ihop via Hagastaden. Nacka (Sickla) och Stockholm (Hammarby Sjöstad) får en alltmer sammanhängande struktur vilket vi välkomnar. I båda fallen handlar det dock om relativt välbeställda områden som kopplas samman. I Stockholms stad arbetar vi därför även med ett antal strategiska samband. De ska minska fysiska barriärer mellan boende i områden med olika socioekonomiska förutsättningar. Det här arbetet tar tyvärr stopp vid kommungränsen. Vi ser framöver stora möjligheter till samarbete med grannkommuner, såsom inom ramen för en trafik- och bostadspolitisk överenskommelse.

100 ÅR AV SOCIALDEMOKRATISK STADSBYGGNADSPOLITIK

Vi socialdemokrater inser att vi inte kan överlämna samhällsbygget av Stockholm till marknaden. Den osynliga handen kommer inte kunna avskaffa klassamhället, inte heller kommer den att bygga en stad för alla. En bra stad, ett gott och hållbart samhälle, bygger vi tillsammans. Detta ställningstagande har avspeglats i vår stadsbyggnadspolitik de senaste 100 åren.

Socialdemokratisk politik har bidragit till att goda bostäder har byggts och till att Stockholm har utvecklats som stad. Det finns mycket att vara stolt över; det kooperativa boendet, egnahemsrörelsen, allmännyttan och att vi byggde bort bostadsbristen under 1960 och 1970-talet. En satsning på tunnelbanan under brinnande krig lade grunden för stadens expansion under lång tid.

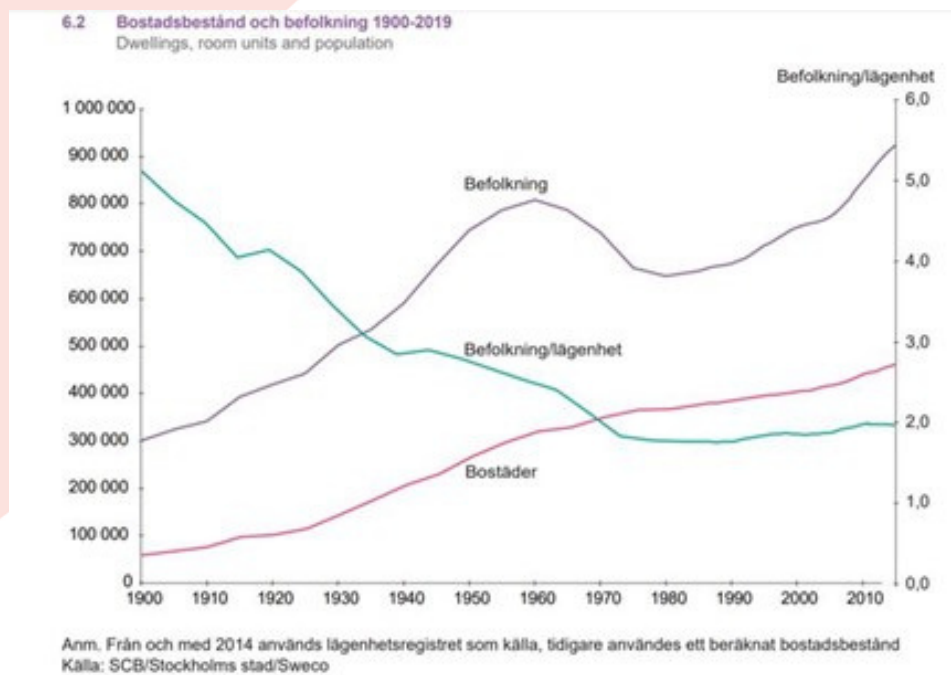
I det tidiga 1900-talet drev arbetarrörelsen på för att skapa en social bostadspolitik. Stockholms kooperativa bostadsbolag, SKB, är en produkt från denna tid och är i dag stadens största privata bostadsbolag. Hyresgästföreningen och Byggnads startade HSB. Den kooperativa idén, som ett alternativ till privatvårdar, utvecklades på allvar.

Det var arbetarrörelsen som drev fram trädgårdsstäderna i Stockholm så att arbetarfamiljer kunde flytta från trångbodda och mörka kyffen på malmarna till ljusa och luftiga bostäder med trädgård. Bygandet kunde ske med hjälp av egnahemslån från 1904 och förmånliga lån från stadens tomträttskassa med tomträttslagen 1907. Nu byggdes flerfamiljshus, radhus, parhus och enfamiljshus blandat med verksamheter i bottenvåningen på flerfamiljshusen med torg, trädplanterade gator, parker skolor och annan kommunal service. I innerstadens utkanter byggdes storgårdskvarter med ljusa luftiga och gröna gårdar.

Med regeringsmakt följde större möjligheter. Social bostadspolitik blev ett reellt alternativ till rena marknadslösningar. Byggfacken startade Riksbyggen. Staden växte utåt efter kriget, med nya områden som Hökarängen, Vällingby och Farsta som satte Stockholm och ABC-staden på världskartan. Kollektivtrafiken, först via tunnelbanan och efterhand pendeltågen, präglade bygandet av stad och region.

I en del fall finns det anledning att vara kritisk. Storskaligheten i byggandet under vissa perioder, i skarp arkitektonisk kontrast till förkrigstidens bostadssociala projekt och efterkrigsårens småskaliga funktionalism, innebar att vi byggde områden som blev anonyma med bristande sociala kvaliteter. Vi ser att segregationen där är som mest påtaglig i dag. I backspegeln är det också lätt att konstatera att vi gav bilen en alldeles för stor plats i staden.

Efter en paus har staden fortsatt att växa, som i Hammarby Sjöstad och i S:t Eriks-området med sina halvöppna kvarter. Vi tog fram de så kallade Stockholmshusen för att kunna bygga både billigt och bra. I dag pågår en omvandling av industri- och transportområden. Staden förtätas.

När stadsbyggnadspolitiken nu har gått in i 2020-talet är vissa frågor, såsom hyresregleringen, och nybyggande, fortfarande centrala. Byggandet tar alltjämt för lång tid. Priserna är för höga för att vanligt folk ska kunna ha råd att efterfråga en nybyggd bostad. Samtidigt har mycket förändrats jämfört med tiden när staden för första gången växte. Regionen behöver ta ett ökat ansvar för utvecklingen.

Stockholmarna har i dag en större rätt än tidigare att ställa höga krav på kultur, service och infrastruktur. Segregationen är fortfarande klassdominerad men har även andra bottnar eller uttryckssätt, exempelvis etnisk bakgrund och utbildning. Kraven på social och ekonomisk hållbarhet har kompletterats med ett klimatmässigt krav på hållbarhet som vår politik också måste leva upp till.

Vi tror att det finns flera lärdomar att dra av de senaste 100 åren. Vi måste också bedöma det historiska byggandet inte bara utifrån vision och ambition utan framför allt utifrån hur det faktiskt blev. Samtidigt måste vi också inse att var tid har sina förutsättningar. Och att det enda som är evigt är visionen om Staden för alla.